



<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2021; Ay: Aralık; Cilt: 13/SONBAHAR, Sayı: 52
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2021; Month: December; Volume: 13/AUTUMN, Issue: 52
DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

(1)

Prof. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN**

BEHLÜL DANENDE FIKRALARININ MODERN MİZAH TEORİLERİNE GÖRE TAHLİLİ* **ANALYZING BEHLÜL DANENDE JOKES ACCORDING TO MODERN THEORIES OF HUMOR**

ÖZ

Halk edebiyatı türlerinden fıkra da insanlar üzerinde gülme gibi etki yaptığı için mizah teorileri, fıkralarla da ilgilenmeye ve fıkralardaki gülme olgusunu ele almaya başlamışlardır. Toplum hayatında önemli bir yeri olan ve anlatıldıkları zaman insanları gülmeye sevk eden bu edebiyat ürünleri, bu teoriler sayesinde daha iyi anlaşılmağa başlanmıştır. Halk edebiyatı araştırmacıların fıkralarda sezdiği ve tam olarak izah edemediği gülme durumları, mizah teorileri sayesinde daha kolay açıklanmıştır. Bu makalede Behlül Danende fıkraları modern mizah teorilerine göre incelenmiş ve fıkralardaki gülme durumlarının hangi mizah teorisine göre açıklanabileceği hususunda sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gülme, fıkra, Behlül Danende, mizah teorisi.

ABSTRACT

Since anecdote, which is one of the folk literature genres, has an effect on people like laughing, humor theories have started to deal with jokes and to deal with the phenomenon of laughter in jokes. These literary products, which have an important place in social life and make people laugh when they are told, have begun to be better understood thanks to these theories. Laughter situations, which folk literature researchers sense in anecdotes and cannot fully explain, are explained more easily thanks to humor theories. In this article, Behlül Danende jokes are analyzed according to modern humor theories and results are obtained on which humor theory can explain the laughing situations in jokes.

Keywords: Laughing, joke, Behlül Danende, humor theory.

** Prof. Dr. Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, hsahin@balikesir.edu.tr

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-3914-4779, JEL CODE: Z00

* Bu makale, Ortak Türk Geçmişinden Ortak Türk Geleceğine V. Uluslararası Folklor Konferansı'nda (Bakü 2007) sunulan bildiri esasında hazırlanmıştır.



GİRİŞ

Gülme, insana ait bir olgudur. İnsanlık, tarihin erken dönemlerindeki çalışmalarda dahi gülmenin ne olduğunu ve insanların niçin güldüğünü açıklamaya çalışmıştır. Ancak, pek çok olgu gibi gülme de devirlere, coğrafyalara, medeniyetlere göre farklı şekillerde izah edilmiştir. Bu nedenle de gülme konusunda değişik açıklamalar öne sürülmüş, bu da gülmeyi tartışan ve sebebini araştıran pek çok gülme teorisinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mevcut gülme teorilerine rağmen, gülmeyi tam anlamıyla açıklayabilen bir teori de şu ana kadar ortaya çıkmamıştır (Türkmen 2002: 367, Ekici 2000). Bunun normal bir durum olduğunu, gülme durumlarındaki çeşitliliği göz önüne aldığımızda kolaylıkla anlayabiliriz. Gülmeye ilişkin teorilerin her biri gülmenin farklı bir boyutuna işaret etmektedir, bu bakımdan da mevcut teoriler son derece önemlidir. İnsanoğlu birçok farklı duruma, örneğin gıdıklamaya, azot oksit solumaya, yapılan taklitlere ve düşen birisine gülebilmektedir (Morreall 1997: 4).

Bu makalede Behlül Danende fıkralarındaki komiği, gülmeyi, yani mizahı oluşturan yapı, mizah teorileriyle ortaya konacaktır. Behlül Danende fıkralarına insanlar neden gülmektedir? Behlül Danende fıkralarındaki gülme olgusunu hangi mizah teorisiyle açıklayabiliriz? Gülme açısından Behlül Danende fıkralarının ve tipinin diğer fıkralardan ve fıkra tiplerinden ayrılan bir tarafı var mıdır? gibi sorulara çeşitli mizah teorileriyle cevap aranacaktır. Çalışmanın sonunda mizah teorilerine göre Behlül Danende tipi ve fıkraları hakkında bazı sonuçlara ulaşılabilecektir.

1. Behlül Danende Tipi ve Fıkraları

Arap kültürüne ait tarihî bir şahsiyet olduğu söylenen Behlül Danende'ye bağlı olarak Azerbaycan'da pek çok fıkra (latife) anlatılmaktadır. Abbasiler döneminde Harun Reşit'le çağdaş, hatta kardeş olduğu hem tarihî kaynaklarda hem de fıkralarında yer almaktadır. Bununla birlikte Behlül Danende, Azerbaycan'da tıpkı Nasreddin Hoca gibi sevilen bir fıkra tipi haline gelmiştir. Behlül Danende, fıkralardaki bilgilerden hareketle deli divane birisi olarak özellikle vaktiyle halifelik yapmış olan Harun Reşit'in yanlışlarını hiç çekinmeden eleştiren, toplum içinde aksaklıkları dile getiren ve haksızlıklar karşısında her zaman haklının yanında yer alan bir bilgedir. Halk arasında "Divane Behlül" olarak adlandırılan Behlül Danende, deliliği, sıra dışılığı, aykırılığı ile ünlü bir fıkra tipidir. Onda aptal görünen âlim görüntüsü vardır (Türkmen 2000: 60). Bu dünyanın fani olduğunu, insanların mal mülk sevdasına kapılmamalarını, yöneticilerin her zaman adaletli ve çalışkan olmaları gerektiğini bir mutasavvıf edasıyla telkin eder (İvgin 2005: 9-14, Gasımlı 2005: 5-6). Behlül Danende bazen Nasreddin Hoca'nın "Ye kürküm ye" fıkrasında olduğu gibi insanların görünüşe aldandıklarını dile getirirken, bazen de Bektaşî edasıyla insanları cennet ve cehennemle korkutan bir vaizi eleştirir. Bu bakımdan Behlül Danende tipi toplum yaşamının aksayan yanlarını ister yönetici olsun isterse sıradan bir insan olsun deliliğin verdiği özgürlük içinde rahatça dile getiren bir tipe karşılık gelmektedir.

Celal Beydili, Behlül'ün Arap halk kültürü bağlantılı tarihi bir kişilik olduğunu söylediği gibi Behlül tipinin oluşumunda Tasavvufun önemli bir yerinin olduğunu belirtir. Beydili'nin naklettiklerine göre Behlül, Tanrı sevgisi nedeniyle deli divane olmuş sufi ve meczup kişilere verilen bir addır. Daha önceleri her türlü fazilet ve iyiliği bünyesinde toplayan seçilmiş kişilere "Behlül" denmektedir. Yine inanışa göre "Behlül" adı verilen insanlar, Tanrıdan kalplerine gelen ışık nedeniyle akıllarını yitirmişlerdir. Onlar, görünmeyen âlemlerden, başkalarının bilmedikleri gerçeklerden ve olacıklardan haber verebilirler. Ayrıca bu tipler yalnızlığı sever, harabelik yerlerde ve mezarlıklarda yaşarlar. Görünüşleri perişan, giysileri eski ve yırtık, dalgın ve şaşkın halde gezerler (Beydili 2005: 99-100).

Behlül Danende'nin bir fıkra tipi olmasında deliliğinin önemli bir yeri vardır. Normal şartlarda Behlül'e ait olarak anlatılan fıkralar, başka bir fıkra tipine bağlı olarak anlatılsaydı bu kadar ilgi görmeyebilirdi. Behlül Danende'nin bu denli meşhur olmasında ve fıkralarının uzun yıllardan beri aktarılmasında deliliğinin önemli bir rolü vardır. Bu noktada bu fıkra tipini ele alırken delilik ve mizah ilişkisi üzerinde yoğunlaşmak gerekir. Mizahın ve deliliğin pek çok ortak yanının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Deli sıfatıyla nitelenen birisinden herhangi bir kurala uyması veya akılcı düşünmesi beklenemez. Yani delilikte kural anlayışı yoktur, hatta mevcut kuralları sarsma, yargılama ve eleştirme söz konusudur. Mizahta da aynı şekilde bir uyumsuzluk vardır. Normal bir şekilde akıp giden yaşamda aksi tutumu ile mizah da tıpkı deli tipi gibi farklı bir konuma yükselir. Eleştirir, denetler ve bazen de düzeltir. Deliliğin



bariz vasıflarından olan beklenmedik zamanlarda, beklenmedik tavırlar sergileme tutumu, mizahın karakterinde de vardır. Öyle olduğu için insanlara farklı gelmekte ve eleştiri fonksiyonunu yerine getirmektedir.

Behlül Danende, deli veya divane olarak bilinmesine rağmen kendisinden beklenmeyen düşünceler ileri sürmektedir. Belki de Behlül Danende fıkralarının en ilgi çekici tarafı buradadır. Kural anlayışı olmayan, görünüşüyle ve yaşam tarzıyla diğer insanlardan ayrılan, toplumun itibar ettiklerine dönüp bakmayan, farklı değerlere sahip çıkan Behlül'den hiç beklemedik anlarda akıllı denilen insanların bile kolaylıkla söyleyemeyeceği sözler işitmek mümkündür. Bu beklenmezlik ve rahatlık Behlül Danende fıkralarına olan ilgiyi arttırmıştır. Bütün bunların yanında Behlül tipinde doğunun mistik insan tipinin pek çok özelliğinin bulunduğunu ve bu özellikler de onun sevilen bir fıkra tipi olmasına katkı yapmış olduğunu da söylemek gerekir.

Azerbaycan fıkralarının dikkate değer bir kısmını oluşturan Behlül Danende fıkraları, diğer fıkralardan bazı yönlerden ayrılırlar. Bu fıkraların hacmi diğer fıkralara nazaran daha geniştir. Hatta bazı fıkraları küçük bir hikâyeyi andırmaktadır. Ayrıca Behlül Danende fıkraları, didaktik karakteriyle ön plana çıkmakta ve güldürmekten daha çok düşündürmeyi amaçlamaktadır. Ancak bütün bunlara rağmen bu anlatılarda fıkra niteliği de bulunmaktadır.

Behlül Danende fıkralarında genellikle Behlül ve Harun Reşit bulunmaktadır. Bu ikili arasında geçen münakaşalarda mutlaka Behlül Danende üstün gelir (Türkmen 2000: 59). Bu iki tipin dışında gündelik hayatta görülebilecek bazı tipler de bu fıkralarda yer almaktadır.

2. Mizah Teorileri

a. Üstünlük Teorisi

Üstünlük teorisinin özünü, insanın kendisini başkalarıyla mukayese etmesi oluşturmaktadır. Toplum içinde bireylerin çeşitli vesilelerle bir araya gelmeleri, bir birleriyle etkileşime girmeleri söz konusudur. Bu teoriye göre gülen birisi, kendi durumunu diğerleriyle karşılaştırdığında kendini üstün görmektedir. Diğer insanlarda bulunan kötü durumlar veya küçültücü şartlar kendisinde yoktur, çünkü o diğerlerinden daha güçlüdür ve şanslıdır. Kendine gülen bir kişi için de açıklama yapan üstünlük kuramı, insanda gülen benlikten başka ayrı bir benliğin olduğunu, insanın bu ikinci benliğe güldüğünü ileri sürmüştür (Türkmen 1999: 24). Üstünlük kuramına yöneltilen eleştiriler, bu kuramın gülmenin bir yönünü izah ettiği, ancak bütün gülme durumlarını açıklamaya yetecek bir kuram olmadığı yönündedir.

b. Uyumsuzluk Teorisi

Uyumsuzluk teorisi, gülmenin daha çok bilişsel yanı ile ilgilidir. Bu teoriye göre, dünyadaki nesnelere ve bu nesnelere özellikleri, olaylar vb. arasında belli kurallar (kalıplar) vardır, bu kurallar sayesinde insanlar düzenli bir hayatta yaşamaktadırlar. İnsanlığın beklentileri arasında bulunan kalıplara uymayan bir durumun varlığı gülmeye neden olur. Bu uyumsuzluklar, bazen bir unsurun eksilmesi, bezen sıranın değişmesi, beklenen şeylerin olmayışı şeklinde ortaya çıkabilir. Pascal bunu “*kişiyi, umduğuyla bulduğu arasındaki şaşkırtıcı orantısızlıktan başka hiçbir şey daha fazla güldürmez.*” şeklinde ifade eder (Morreall 1997: 24-25, Türkmen 2002: 372). Örneğin yolda yürüyen bir adamın düşmesi, gülmeye neden olabilir. Uyumsuzluk teorisine göre burada gülmeye neden olan beklentilerin aksinde gerçekleşen bir harekettir, yani uyumsuzluktur. Yolda yürüyen bir insanın düşmesi, insan düşüncesini, insanın birikimlerini alt üst eder. Çünkü normal olan, insanın yürümesidir, o insanın düşmesi ise bu olayı gören kişinin tüm tecrübelerini, bilgilerini tersine çevirmekte ve bir uyumsuzluk meydana getirmektedir. Böyle bir uyumsuzluk da gülmeye kaynaklık etmektedir.

c. Rahatlama Teorisi

Gülmenin fizyolojik boyutu üzerinde yoğunlaşan rahatlama teorisi, psikoanalitik kuram olarak da bilinmektedir. Bastırılmış ve biriktirilmiş enerjinin aniden ortaya çıkması ile gülmenin gerçekleştiği fikrini savunan bu kuram, gülmenin rahatlatıcı etkisini ön plana çıkarmaktadır (Türkmen 2002: 373). Sosyal hayattaki pek çok kısıtlayıcı, yasaklayıcı tutum, insan üzerinde ister istemez baskı oluşturmakta ve bu baskıda



belli ölçüde enerji birikimine sebep olmaktadır. Cinsellikle ilgili yasaklar, günlük hayatta bireylerin istemeseler de yapmak zorunda oldukları davranışlar, uymak zorunda kaldıkları kurallar vb. daha pek çok husus, insanda tepkiyi ifade eden bir enerji birikimine yol açmaktadır. Uygun şartların oluşması neticesinde ortaya çıkan bu enerji de gülme sonucunu doğurmaktadır (Morreall 1997: 34).

3. Mizah Teorileri ve Behlül Danende Fıkraları

1. Fıkra

“Bir gün Behlül, Harun Reşit’in yanına gidiyormuş. Yolda onunla karşılaşan vezirlerden birisi Behlül’le alay etmek için şöyle der:

- Ey Behlül müjdemî isterim. Halife, seni öküzlere, eşeklere başkomutan tayin etti.

Behlül hiç bozulmadan:

- Madem öyle, o zaman beni dinle, emrimi yerine getir, çünkü sen de benim askerlerimdensin, der” (Gasımlı 2005: 13).

Bu fıkrada Behlül ve yönetici kesiminden bir vezir bulunmaktadır. Behlül’ün halifeye ve dolayısı ile yönetime karşı sert eleştirilerini bilen vezir, yaptığı espri ile onu küçük düşürmek istemiştir. Ancak Behlül de vezirin ummadığı bir zekâ kıvraklığı ile cevap vererek vezirin planlarını boşa çıkarmıştır. Bu fıkra, mizah teorilerinden üstünlük ve rahatlama ile izah edilebilir. Vezir, Behlül’ün öküzlere ve eşeklere komutan olduğunu söyleyerek onu küçük düşürerek ve hatta aşağılayarak ona üstün gelmeyi amaçlamıştır. Behlül’ün cevabı dışındaki kısımlarda vezir üstündür, ancak Behlül, verdiği cevapla üstünlüğü ele geçirmiştir. Behlül, kendisinin hayvanlara komutan olduğunu iddia eden veziri askerleri arasına katarak onu hayvan seviyesine indirmiş ve böylece ona galip gelmiştir. Ayrıca vezirin söyledikleri karşısında gerilen Behlül, verdiği cevapla içindeki enerjiyi de dışarı atmış ve rahatlamıştır. Bu rahatlık da fıkrada gülme etkisi yaratmaktadır.

2. Fıkra

“Harun Reşit, halk arasında kendini övüyormuş:

- Gece gündüz bana dua etmelisiniz, çünkü benim dönemimde ülkede veba gibi tehlikeli bir hastalık baş göstermedi.

Behlül güler ve der:

- Ey halife, Allah bir ülkeye iki belayı birden verecek kadar da insafsız değil. Seni bu ülkeye halife göndermiş, bu yeterli değil mi?” (Gasımlı 2005: 18)

Bergson, “Gülme her şeyden önce bir düzeltmedir. Utandırmak için var olduğuna göre kendisine gülünen kişi üzerinde üzücü bir izlenim bırakmalıdır.” der (Bergson 1996: 99). Burada Behlül, halifeyi düzeltmiştir, kendisini övmesine bir son vermiştir. Halife ile Behlül’ün karşı karşıya geldiği tipik fıkralardan birisidir. Bu fıkrada uyumsuzluk ve üstünlük kuramları ile açıklanabilecek bir mizah vardır. İnsanlar toplumda ve doğada bir düzen çerçevesinde hareket ettikleri için düzensizliklere tepki göstermişlerdir. Bu tepki bazen sinirlenme, bazen üzülmeye ve bazen de gülme şeklinde olabilmektedir. Bu fıkradaki uyumsuzluğa halife kızarak bir tepki gösterse bile dinleyenlerin tepkisinin gülmek olacağını söylemek abartı olmayacaktır. Belki Behlül’ün söylediklerini toplum tarafından dengeli ve tutarlı olarak tanınan birisi söyleseydi, belki dinleyenlere buz kestirecekti. Ancak deliliği ile ün yapmış ve halifeyi dahi rahat bir şekilde eleştirebilen biri tarafından söylendiği için komiktir, gülmeye değerdir. Normal şartlarda sıradan bir insan, halifenin ülkenin başına gelmiş bir felaket olduğunu dile getiremez, getirmesi de beklenmez. Behlül’ün cevabı sıra dışı olduğu gibi beklentileri yıkmakta ve bir uyumsuzluk doğurmaktadır.

Fıkraya üstünlük kuramı açısından baktığımızda ise, önce halifenin üstün gelme çabalarını, daha sonra ise verdiği cevapla Behlül’ün üstün geldiğini söyleyebiliriz. Behlül, halifenin asıl bela olduğunu ve bu nedenle de Allah’ın başka bir bela vermeyeceğini söyleyerek onu küçük düşürmekte, kendisi de her zamanki galip gelmektedir.

3. Fıkra

“Behlül Danende avcı değildi. Ama bir keresinde avcılığını dostlarına göstermek için ava gider. Bir karga vurup eve döner. Yolda dostlarına göstererek der:



- Kaz vurdum.

Dostları ona gülerek:

- Bu kaz değil, kargadır, derler.

Behlül Danende bu doğru sözden rahatsızlık duymaksızın:

- Yoksa bu kuşa ad konurken orada mıydınız?" (Gasımlı 2005: 93)

Genel olarak üstünlük, kısmen de rahatlama kuramları ile tahlil edilebilecek bu fıkrada Behlül, haksız ve küçük düşmek üzere olduğu bir durumdan kurtulmuştur. Ancak bu fıkrada diğer fıkralara nazaran farklı bir durum vardır. Behlül'ün sürekli olarak üstün geldiği ve karşısındakileri gülünç duruma düşürdüğü fıkralarının yanında bu fıkrada gülünç duruma düşmekten tam anlamıyla kurtulamamıştır. Bütün bunlara rağmen fıkranın Behlül'ün galibiyeti bittiğini söyleyebiliriz. Çünkü kargaya adın ne zaman ve kimler tarafından verildiğini hiç kimse cevaplayamayacağı için Behlül doğal olarak onları çaresiz bırakmaktadır.

4. Fıkra

"Bir gün Harun Reşit'in karısı, beyine şöyle der:

"Allah'a hamd olsun ki bu dünyada saraylarda rahat ve mutluluk içinde yaşıyoruz. Rabbimiz bize ahirette de böyle hatta daha iyi şartlarda yaşamayı nasip etse keşke! Cennet nasip olsa keşke."

Harun Reşit de:

"İnşallah hanım kim istemez ahiret mutluluğunu?" diyerek karısının sözlerini onaylar.

Bu konuşmalara Behlül şahit olur.

Birkaç gün sonra Harun Reşit dışarı çıkıp dolaşırken Behlül'ün yeri kazdığını görür ve takılmadan edemez:

"Hayırdır Behlül, yine ne işler çeviriyorsun?"

Behlül:

"Cennet arıyorum" der.

Halife Behlül'ün deliliğine güler:

"Yapma Behlül! Burada cennet aranır mı?"

Behlül de taşı gediğine koyar:

"Sen sıcak yatağında hanımının yanında cennet arıyorsun oluyor da şurada neden olmasın?" (İvgin 2005: 160).

Bu fıkra da Behlül'ün deliliğinin ön plana çıkarıldığı bir fıkra olması ile dikkat çekmektedir. Behlül, yine normal bir insanın yapmayacağı veya başvurmayacağı bir yöntemle halifeye cevap vermektedir. Buradaki Behlül tipi aslında toprağın altında cennet aranmayacağını, bunun boş bir uğraş olduğunu bilmektedir, ancak halifenin dikkatini çekebilmek için bu yola başvurmuştur. Bu şekilde halife tarafından fark edilen Behlül için eleştiri yapabileceği, halifeye galip gelebileceği bir ortam oluşmuştur. Behlül, halifenin yatağında cennet araması ne kadar mantıklı ise toprağın altında cennet aramanın da o kadar mantıklı olduğunu çarpıcı bir şekilde belirtmektedir. Sonuçta da Behlül, yine her zaman olduğu gibi ona üstün gelmektedir.

SONUÇ

1. Yapılan değerlendirmelerin sonucunda Behlül Danende tipinin fıkralarda çoğunlukla üstün geldiği görülmektedir. Bir diğer ifade ile Behlül Danende, fıkralarda gülünen değil, gülünç duruma düşüren bir fıkra tipidir. Toplum içinde "deli", "divane" olarak tanınmasına rağmen kendisinden beklenmeyecek derecede akıllı mantıklı cevaplar vermesi, onu genellikle üstün konuma yükseltmektedir. Eksikleri olan bir tip görünümünde olmasına rağmen zekâsını kullanarak dinleyenler üzerinde beklenmedik bir etki bırakmaktadır. Behlül Danende'nin bu özellikleri nedeniyle fıkraların analizinde "üstünlük" kuramının izah edebileceği durum daha çoktur.

2. Fıkralar, gülmenin yanı sıra toplum içinde eleştiri işlevine de sahiptirler. Bu yönüyle fıkralar, çoğunlukla adaletsiz, haksız, zalim vb. kişileri eleştirdikleri ve onları komik durumlara düşürdükleri için sevilen halk edebiyatı ürünleri arasındadırlar. Behlül Danende fıkralarında bu eleştiri boyutu çok ağır basmaktadır. Hatta Behlül Danende fıkralarında gülmeden daha önde eleştiri ve uyarı vardır. Behlül'ün



özellikle halife ve vezirlerle karşı karşıya geldiği fıkralarda çok sert eleştiriler bulunmaktadır. Behlül, adeta yönetilen kesimin yönetime söyleyemediklerini, deliliğinin vermiş olduğu serbestlik ile dile getirmektedir.

3. Fıkra tipleri genellikle sıra dışı insanlardır. Bazı fıkra tipleri hazırcevaplıkları ile gülmeye neden olurken bazıları da hal ve hareketleri ile komiği yakalamaktadır. Behlül Danende hazırcevap bir tip olmasıyla mizahı sağlamaktadır, yani onun komiği hareket komiğinden daha ziyade söz komiğine dayanmaktadır.

4. Tasavvuf düşüncesinin şekillendirdiği ve derviş görünüşlü Behlül Danende fıkralarında günümüz fıkra araştırmalarında en fazla kullanılan “üstünlük”, “uyumsuzluk” ve “rahatlama” kuramlarının öne sürdüğü mizah durumlarını görmek mümkündür. Ancak üstünlük ve uyumsuzluk kuramlarının Behlül Danende fıkralarındaki komiği tahlil etmede daha başarılı sonuçlar vereceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

1. BERGSON, Henri (1996). Gülme Komiğın Anlamı Üstüne Deneme, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
2. BEYDİLİ, Celal (2005). Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük, Ankara: Yurt Kitap-Yayın.
3. EKİCİ, Metin (2000). “Gülme, Mizah ve Mahalli Bir Fıkranın Kültürel ve Edebi Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme”, II. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu 31 Mayıs-2 Haziran.
4. FERZELİYEV, Tehmasib (1982). Şerg Halglarının Letifeleri, Bakı: Yazıçtı.
5. GASIMLI, Meherrem (2005). Behlül Danende Letifeleri, Bakı: Altun Kitap.
6. İVGİN, Hayrettin (2005). Deli Görünüşlü Akıllı Behlül Dâneninde, Yurt Kitap-Yayın.
7. MORREALL, John (1997). Gülmeyi Ciddiye Almak, çev.: Kubilay Aysevener-Şenay Soyer, İstanbul: İris Yayıncılık.
8. ROSENTHAL, Franz (1997). Erken İslâm’da Mizah, çev.: Ahmet Arslan, İstanbul: İris Yayıncılık.
9. SAKAOĞLU, Saim (1992). Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
10. TÜRKMEN, Fikret (1996). “Mizah Teorileri ve Nasrettin Hoca Fıkraları”, V. Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongresi Seksiyon Bildirileri, Ankara, 263-270.
11. TÜRKMEN, Fikret (1997). “Günümüzde Mizah Teorileri ve Nasreddin Hoca Fıkraları”, Türk Yurdu Dergisi, 114, Şubat 1997, 21-24.
12. TÜRKMEN, Fikret (1999). Nasreddin Hoca Latifelerinin Şerhi (Burhaniye Tercümesi), İzmir: Akademi Kitabevi.
13. TÜRKMEN, Fikret (2000). “Anadolu Mizahında Bazı İran ve Arap Kökenli Mizah Tipleri”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 55-60.
14. TÜRKMEN, Fikret (2002). “Gülme Teorileri ve Bursa Yöresi Yörük Fıkralarının Analizi”, Bursa Halk Kültürü I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu (4-6 Nisan 2002) Bildiri Kitabı, Cilt 2, Bursa.
15. YILDIRIM, Dursun (1999). Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları, Ankara: Akçağ Yayınları.

Reproduced with permission of copyright owner. Further reproduction prohibited without permission.